

Consumatorul Vulnerabil și Sărăcia Energetică în România

- Document de poziție al Coaliției pentru Dezvoltarea României –

Coaliția pentru Dezvoltarea României (CDR) recomandă formularea și punerea în practică a unor politici și acțiuni concrete care să combată **sărăcia energetică** și să susțină **consumatorii vulnerabili de energie** în depășirea acestei condiții. CDR recomandă utilizarea **inovațiilor tehnice, a creativității economice și a analizei sociologice** pentru tratarea cauzelor vulnerabilității și sărăciei, în completarea măsurilor de subzistență care atacă simptomele. Nu în ultimul rând, Coaliția semnalează **costul inacțiunii** pe această temă și își oferă cunoștințele și resursele pentru a sprijini eforturile decidenților politici.

Sărăcia energetică este înțeleasă în acest document ca o problemă de accesibilitate a resurselor energetice, dar și ca acces deficitar la mijloace moderne de asigurare a confortului în locuință¹. Conform instrumentelor folosite de statul român pentru măsurarea sărăciei energetice, luând în calcul strict venitul gospodăriei și ajutoarele de încălzire, în 2015, 4.6% din populația României era afectată de acest fenomen. Dacă, însă, s-ar aplica cei trei indicatori consacrați în domeniuⁱ, numărul celor afectați de sărăcia energetică în România ar crește chiar și până la 19%ⁱⁱ, în timp ce conform Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE), chiar peste 42% din populația României se consideră că suferă de sărăcie energeticăⁱⁱⁱ.

Deocamdată, în România sărăcia energetică este abordată într-un mod fragmentar și nu este adesea clar ce rol joacă fiecare din instituțiile relevante în circuitul de *policy-making*. Deoarece chiar și cuantificarea fenomenului este deficitară, lipsește un procedeu sistematic de monitorizare și raportare a evoluției în timp. Consumatorul vulnerabil apare sporadic în unele inițiative legislative din energie, iar abordarea este predominant una de asistare a sa prin politici de subzistență. În plus, cu toate că în România tarifele la energie sunt, în general, printre cele mai mici din Uniunea Europeană, acestea au una dintre cele mai mari ponderi în cheltuielile gospodăriilor^{iv}. Un sondaj recent al Comisiei Europene arată că în România cel puțin 20% din respondenți au probleme la plata facturii de energie electrică^v. De asemenea, cazurile de locuire fără documente de proprietate sunt și ele numeroase, comunități întregi fiind lipsite de acces la electricitate deoarece legislația în domeniu împiedică furnizorii să încheie contracte în lipsa acestora.

O atitudine nouă ar pune accent pe depășirea vulnerabilității cu ajutorul inovațiilor. Acestea pot include, de exemplu, programe care îmbunătățesc cooperarea și comunicarea între autorități, companiile de utilități și ONG-uri, pentru a găsi și implementa soluții (precum evitarea deconectării)

¹ În literatura de specialitate se folosesc două noțiuni: **sărăcia energetică** (*energy poverty*) și **sărăcia față de combustibil** (*fuel poverty*). Prima se referă la probleme de acces specifice mai ales țărilor în curs de dezvoltare, unde pentru segmente întregi de populație nu există surse moderne de energie. A doua ține de probleme de accesibilitate specifice statelor dezvoltate, în care devine dificilă asigurarea unui consum energetic adaptat nevoilor consumatorilor. Majoritatea documentelor europene și legislația din România folosesc noțiunea de sărăcie energetică, pe care o corelează cu veniturile insuficiente ale celor aflați în această condiție.

la problemele consumatorilor vulnerabili. De asemenea, inovările pot să fie din domeniul eficienței energetice, și să pună consumatorii, vulnerabili sau nu, în centrul eforturilor de decarbonizare (obiectiv pan-european asumat), digitalizare (ce mai eficientă metodă pentru a-l atinge) și construire a uniunii energetice europene. În acest sens, tot în context european, Coaliția susține negocierii români ai pachetului “Energie curată pentru toți europenii” și pregătirea Președinției Consiliului UE din 2019, și încurajează acordarea în ambele cazuri a unui rol central eforturilor de combatere a sărăciei energetice și a vulnerabilității consumatorilor.

În acest sens, **Coaliția pentru Dezvoltarea României recomandă:**

- Definirea clară a conceptelor de sărăcie energetică și consumator vulnerabil, precum și a indicatorilor utilizați pentru cuantificarea acestor fenomene: numai prin utilizarea acelorași definiții și indicatori de către toate instituțiile implicate se vor putea obține date statistice comparabile și corecte și se va facilita operaționalizarea prin măsuri concrete.
- Introducerea unor măsuri integrate de abordare structurală a sărăciei energetice, bazate pe studii actualizate, și distribuirea clară a sarcinilor între instituțiile statului și a unor circuite complete de *policy-making*; exemple concrete includ:
 - o Relaxarea condițiilor necesare pentru contractarea serviciilor de furnizare a energiei și acordarea unei forme de act de proprietate persoanelor aflate în situații problematice;
 - o Utilizarea inovațiilor tehnice, economice și sociale ca instrumente de reducere a sărăciei energetice și combatere a vulnerabilității consumatorilor;
 - o Creșterea gradului de digitalizare (de exemplu prin implementarea contorizării inteligente, o mai bună înțelegere a modului în care energia este consumată și adaptarea acestuia la nevoile consumatorilor, etc.) ca pilon principal al combaterii sărăciei energetice.
- Prezentarea, de către ministerele Energiei și Muncii, a unui plan de acțiune comun asupra situației sărăciei energetice și a consumatorului vulnerabil, în atenția Primului Ministru și a stakeholderi-lor;
- Asumarea de către România a unui rol de lider pe tema sărăciei energetice și a consumatorului vulnerabil în contextul negocierilor la nivelul UE al pachetului “Energie curată pentru toți europenii” și al Președinției Consiliului UE din 2019.

ⁱ Aceștia sunt: Dubla Mediane Ponderii Naționale (2M), Venituri Mici Costuri Mari (Low Income High Costs, sau LIHC) și Sărăcia energetică ascunsă (SEA). 2M este un indicator de prag care are în vedere valoarea mediană națională a ponderii cheltuielilor energetice din venitul disponibil. LIHC este indicatorul potrivit căruia proporția cheltuielilor cu energia din venit depășește proporția mediană națională, în timp ce venitul rezidual coboară sub pragul oficial al sărăciei. SEA identifică acele gospodării care au cheltuieli cu energia impropriu de mici. Se calculează utilizând jumătatea mediane naționale a cheltuielilor cu energia, în termeni monetari absoluți (M/2).

ⁱⁱ Cele mai recente date utilizate în această secțiune provin din rezultatele preliminare ale studiului “Sărăcia energetică și consumatorul vulnerabil. Cât de departe suntem de Europa?”, realizat de Centrul pentru Studiul Democrației (CSD) într-un proiect de cercetare susținut de Enel.

ⁱⁱⁱ Conform [unei declarații](#) a vicepreședintelui Autorității Naționale de Reglementare în Domeniul Energiei (ANRE), Emil Calotă, făcute în cadrul unei conferințe pe tema soluțiilor tehnologice inteligente în septembrie 2016.

^{iv} Conform unui studiu al Boston Consulting Group (2015) pe baza datelor de la Eurostat.

^v European Commission, [Second consumer market study on the functioning of the retail electricity markets for consumers in the EU](#), September 2016